

Korupcyjne doświadczenia Polaków

Przedruk i rozpowszechnianie
tej publikacji **w całości** dozwolone
wyłącznie za zgodą CBOS.
Wykorzystanie **fragmentów**
oraz danych empirycznych
wymaga podania źródła

20 lat
Fundacji **CBOS**
1997–2017

20 lat Fundacji CBOS 1997-2017

Od 11 kwietnia 1997 r., od wejścia w życie ustawy z dnia 20 lutego 1997 r. o fundacji Centrum Badania Opinii Społecznej, **CBOS DZIAŁA JAKO FUNDACJA.**

Dwadzieścia lat w życiu politycznym, społecznym i w życiu fundacji to dużo. Wiele się przez ten czas zdarzyło.

CBOS ZREALIZOWAŁ

836

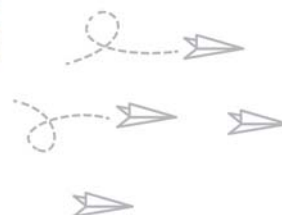
badania

REZULTATY BADAŃ STATUTOWYCH UDOSTĘPNILIŚMY
SPOŁECZEŃSTWU, MEDIOM, INSTYTUCJOM PUBLICZNYM
I ORGANOM PAŃSTWOWYM W POSTACI

3735

komunikatów

PRACOWAŁO DLA NAS

3600

ankieterów

PRZEBADALIŚMY PONAD

1 000 000

respondentów

Naszym czytelnikom, naszym respondentom i sobie życzymy kolejnych lat owocnych i inspirujących badań, upowszechniania płynącej z nich wiedzy o społeczeństwie, a także popularyzacji dorobku fundacji CBOS.

Fundacja Centrum Badania Opinii Społecznej
ul. Świętojerska 5/7, 00-236 Warszawa
e-mail: sekretariat@cbos.pl; info@cbos.pl
http://www.cbos.pl (48 22) 629 35 69

Wprawdzie obserwujemy pozytywne symptomy w ocenie zakresu korupcji w Polsce, jednak nie ulega wątpliwości, że w społecznym odbiorze nadal pozostaje ona istotnym problemem do rozwiązania (uważa tak 76% badanych)¹. Dziedziny najbardziej podatne na korupcję to – w opinii Polaków – niezmiennie przede wszystkim polityka oraz służba zdrowia, a w dalszej kolejności sądownictwo i prokuratura oraz administracja samorządowa.

Na podstawie wyników majowego sondażu² postanowiliśmy sprawdzić, jak opinie na temat korupcji w Polsce mają się do osobistych doświadczeń Polaków w tym względzie oraz jaki w związku z tym jest ich stosunek do łapownictwa.

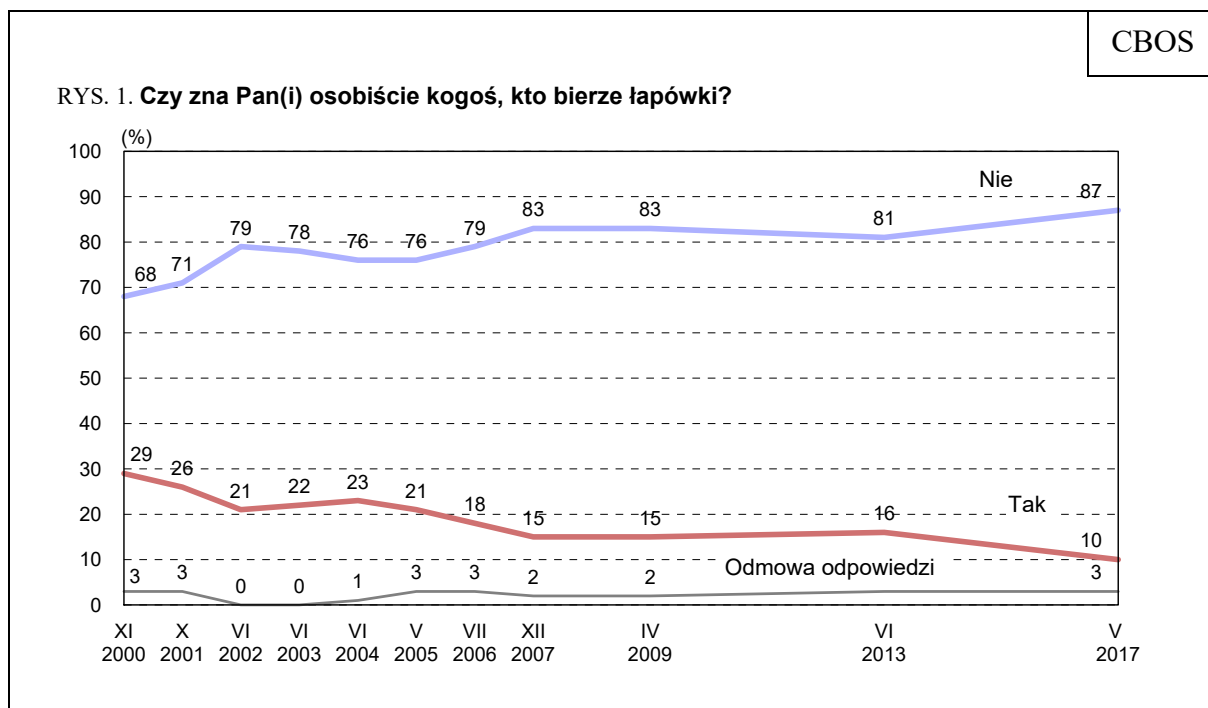
ZNAJOMOŚĆ OSÓB PRZYJMUJĄCYCH ŁAPÓWKI

Osoby znające osobiście kogoś, kto bierze łapówki, stanowią obecnie 10% ogółu badanych, co oznacza, że w ciągu ostatnich czterech lat odsetek ten istotnie się zmniejszył (o 6 punktów procentowych) i jest niemal trzykrotnie niższy niż w 2000 roku. Obecnie aż 87% Polaków twierdzi, że nie zna osobiście nikogo przyjmującego łapówki, jest to wzrost od 2013 roku o 6 punktów procentowych, a od 2000 roku – o 19 punktów. Nieliczni (3%) odmawiają odpowiedzi na to pytanie.

---

¹ Zob. komunikat CBOS „Opinie na temat korupcji w Polsce”, maj 2017 (oprac. R. Boguszewski).

² Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (324) przeprowadzono metodą wywiadów bezpośrednich (face-to-face) wspomaganą komputerowo (CAPI) w dniach 5–14 maja 2017 roku na liczącej 1034 osoby reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

Osobistą znajomość osób przyjmujących łapówki stosunkowo najczęściej deklarują badani z wyższym wykształceniem, osiągający relatywnie wysokie dochody *per capita*, mieszkający w dużych, ale nie największych miastach, mający od 25 do 34 lat, respondenci źle oceniający swoją sytuację materialną oraz deklarujący lewicowe poglądy polityczne. W grupach zawodowych częściej niż inni deklaracje takie składają kadra kierownicza i specjaliści wyższego szczebla, pracownicy administracyjno-biurowi oraz osoby zatrudnione w sektorze usług (zob. tabele aneksowe).

Badani deklarujący znajomość kogoś, kto przyjmuje łapówki (N=107), wymieniali przeciętnie cztery osoby (średnia = 3,89), przy czym 45% z nich zna nie więcej niż dwie takie osoby (od 2013 roku wzrost o 15 punktów procentowych), a 42% (spadek o 10 punktów) – od trzech do pięciu takich osób.

W ostatnich czterech latach istotnie zmniejszyła się zatem liczba respondentów znających osoby przyjmujące łapówki. Średnia liczba znajomości takich przypadków spadła z 4,53 do 3,89. Zmalał również (z 18% do 13%) odsetek badanych deklarujących znajomość więcej niż pięciu osób przyjmujących łapówki.

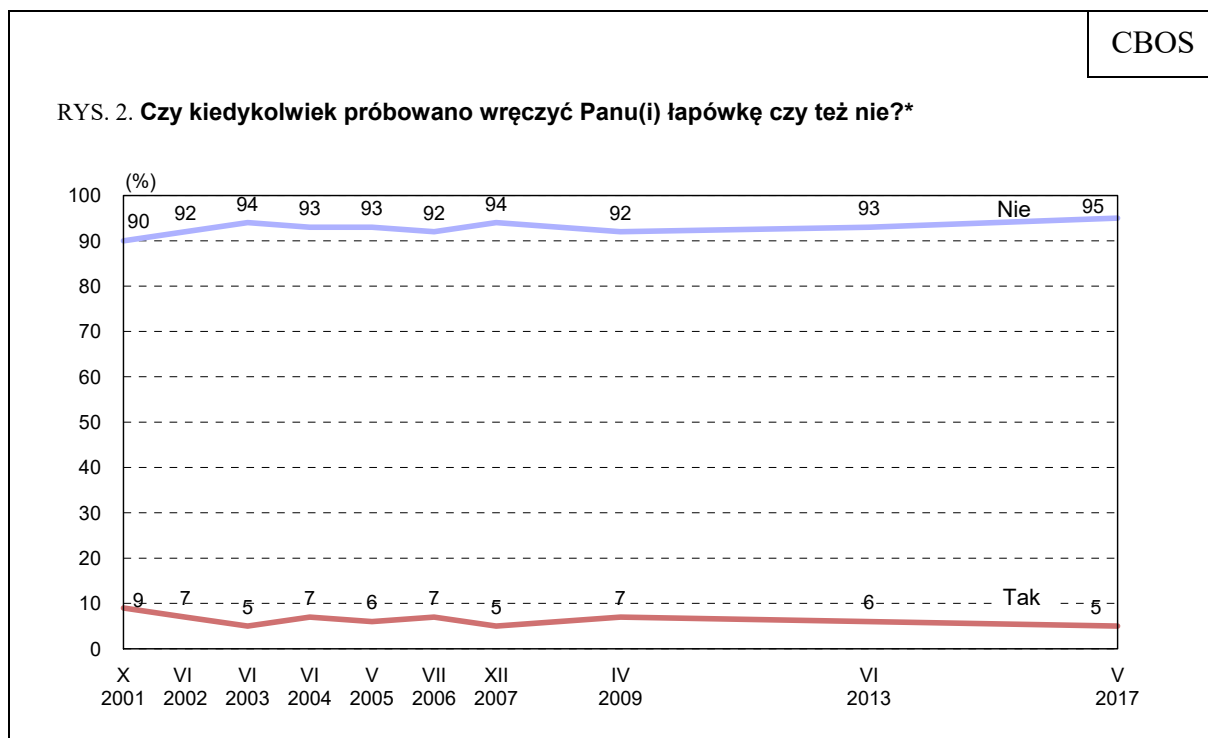
Tabela 1

Ile zna Pan(i) takich osób [biorących łąpówki]?	Wskazania respondentów według terminów badań																					
	XI '00		X '01		VI '02		VI '03		VI '04		V '05		VII '06		XII '07		IV '09		VI '13		V '17	
	N=303		N=258		N=226		N=221		N=222		N=230		N=170		N=130		N=169		N=160		N=107	
w procentach																						
Jedną	9	28	16	37	21	36	20	36	13	34	14	33	22	41	19	38	23	43	10	30	20	45
Dwie	19		21		15		16		21		19		19		19		20		20		25	
Trzy	13		17		23		22		22		21		16		26		25		22		19	
Cztery	11	41	6	37	7	44	5	41	8	48	5	44	5	39	7	44	7	45	10	52	5	42
Pięć	17		14		14		14		18		18		18		11		13		20		18	
Sześć	3		2		2		1		0		2		6		3		0		2		2	
Siedem	1		0		0		0		1		1		0		1		1		1		1	
Osiem	0	13	0	9	0	11	0	12	0	12	2	16	3	14	1	13	0	8	1	16	1	10
Dziewięć	0		0		0		0		0		0		0		1		0		0		0	
Dziesięć	9		7		9		11		11		11		5		7		7		12		6	
Więcej niż dziesięć	9		2		4		7		3		6		4		5		3		2		3	
Brak odpowiedzi	9		16		4		5		5		3		2		1		0		0		0	
Średnia*	5,43		3,81		4,15		4,82		4,28		5,09		4,15		3,86		3,74		4,53		3,89	
Odchylenie standardowe	5,31		3,50		3,98		5,74		3,90		6,01		4,17		3,37		3,87		3,98		3,75	
Minimum	1		1		1		1		1		1		1		1		1		1		1	
Maksimum	35		30		21		50		30		50		30		21		30		30		20	

* W obliczeniach pominięto pojedyncze odpowiedzi skrajne – zdecydowanie zawyżające wartość średniej

PRZYJMOWANIE ŁAPÓWEK

Co dwudziesty badany (5%, od 2013 roku spadek o 1 punkt procentowy) przynajmniej raz w życiu znalazł się w sytuacji, w której to jemu próbowano wręczyć łapówkę. Od 2001 roku odsetek takich osób zmniejszył się o połowę.

* Pominięto „trudno powiedzieć”

Z próbami przekupstwa stykali się przede wszystkim mieszkańcy największych miast (16%), osoby z wyższym wykształceniem (11%), respondenci o miesięcznych dochodach *per capita* 2000 zł i więcej (11%), a w grupach zawodowych – przeważnie kadra kierownicza i wysoko wykwalifikowani specjaliści (14%), pracownicy średniego szczebla (12%) oraz prywatni przedsiębiorcy (12%) – zob. tabele aneksowe.

WRĘCZANIE ŁĄPÓWEK

Od 2013 roku zmniejszyła się również liczba osób deklarujących wręczanie łapówek (z 9% do 6%) i obecnie jest najniższa, odkąd pytamy o tę kwestię. Jak wynika z deklaracji, w ciągu ostatnich trzech–czterech lat co szesnasty dorosły Polak znalazł się w sytuacji, w której był zmuszony dać łapówkę (6%). Dla porównania: w latach dziewięćdziesiątych odsetek ten sięgał 20%.

Tabela 2

Czy w ciągu ostatnich 3–4 lat miała miejsce taka sytuacja, że był(a) Pan(i) zmuszony(a) dać łapówkę?	Wskazania respondentów według terminów badań												
	X '93*	IV '97*	VII '99*	XI '00*	VI '02	VI '03	VI '04	V '05	VII '06*	XII '07	IV '09	VI '13	V '17
	w procentach												
Tak	16	20	19	14	16	17	15	15	9	9	9	9	6
Nie	77	74	73	85	82	80	83	83	90	89	89	89	93
Trudno powiedzieć i odmowa odpowiedzi	7	6	8	1	3	4	2	2	1	2	2	2	1

* W roku 1993 pytanie brzmiało: „Czy w ciągu ostatnich 4 lat miała miejsce taka sytuacja, że musiał(a) Pan(i) dać łapówkę?”, w latach 1997 i 1999 pytanie brzmiało: „Czy w ciągu ostatnich 4 lat miała miejsce taka sytuacja, że musiał(a) Pan(i) dać komuś jakiś prezent lub pieniądze, żeby załatwić lub przyspieszyć załatwienie jakiejś sprawy?”, a w latach 2000 i 2006 pytanie brzmiało: „Bardzo często mówią o korupcji mamy na myśli wręczanie i przyjmowanie łapówek. Panuje przekonanie, że w Polsce przy załatwianiu wielu spraw niezbędne jest wręczenie łapówki. Czy w ostatnich 3–4 latach zdarzyło się Panu(i) wręczyć łapówkę?”

W porównaniu z poprzednim pomiarem zmniejszył się odsetek osób przyznających się do dawania łapówek, spadła również częstość tego procederu. Z 39% do 23% zmalała liczba tych spośród wręczających łapówki, którzy w ostatnich latach robili to co najmniej trzy razy, a jednocześnie z 36% do 49% przybyło jednorazowych incydentów tego typu.

Tabela 3

Ile razy miała miejsce taka sytuacja?	Wskazania respondentów według terminów badań				
	XI '00	VII '06	IV '09	VI '13	VI '17
	N=145	N=84	N=99	N=90	N=59
	w procentach				
Raz	44	33	49	36	49
Dwa razy	25	23	13	25	28
Trzy razy	10	9	21	21	9
Cztery razy	3	6	5	6	5
Pięć razy	10	6	8	6	3
Więcej niż pięć razy	3	15	4	6	6
Odmowa odpowiedzi oraz odpowiedzi „nie pamiętam”, „trudno powiedzieć”	5	8	0	0	0

Do tych, którzy deklarują, że w ostatnich trzech–czterech latach wręczali łapówki, nieco częściej niż inni należą rolnicy (12%), pracownicy usług (12%) oraz kadra kierownicza i specjaliści wyższego szczebla (10%) – zob. tabele aneksowe.

Co dwudziesty badany (5%) zetknął się w ciągu ostatnich trzech lat z sytuacją, że załatwiając jakąś sprawę próbował wręczyć prezent lub pieniądze, ale odmówiono ich przyjęcia. W stosunku do roku 2013 odsetek ten nie uległ zmianie i generalnie można powiedzieć, że od 2000 roku kształtuje się na niezmiennym poziomie.

Tabela 4

Czy w ciągu ostatnich 3 lat miała miejsce taka sytuacja, że załatwiając jakąś sprawę próbował(a) Pan(i) wręczyć prezent lub pieniądze, ale odmówiono ich przyjęcia?	Wskazania respondentów według terminów badań					
	XI '00	VII '06	XII '07	IV '09	VI '13	VI '17
	w procentach					
Tak	5	3	3	5	5	5
Nie	94	97	97	94	94	94
Odmowa odpowiedzi	1	0	0	1	1	1

Sytuacja, kiedy mimo wręczenia prezentu lub pieniędzy nie udało się załatwić określonej sprawy, niezmiennie dotyczy jedynie nielicznych respondentów. W ciągu ostatnich trzech lat znalazły się w niej dwie osoby na sto (2%) spośród biorących udział w badaniu. Od siedemnastu lat odsetek ten kształtuje się na tym samym poziomie.

Tabela 5

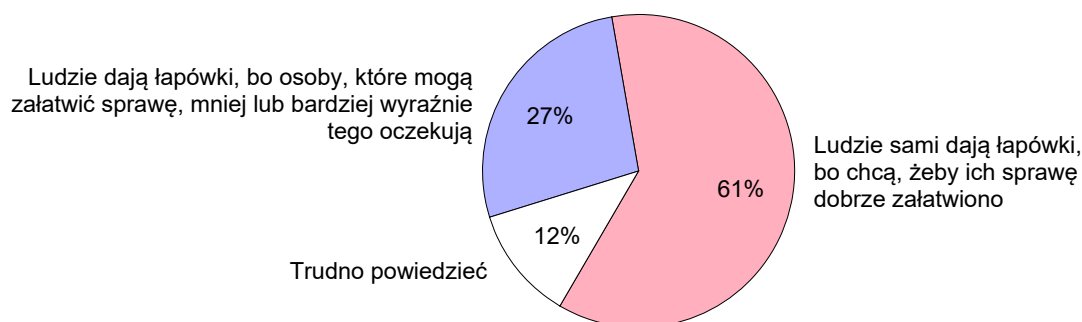
Czy w ciągu ostatnich 3 lat miała miejsce taka sytuacja, że załatwiając jakąś sprawę wręczył(a) Pan(i) prezent lub pieniądze, ale mimo to sprawa nie została pomyślnie załatwiona?	Wskazania respondentów według terminów badań					
	XI '00	VII '06	XII '07	IV '09	VI '13	VI '17
	w procentach					
Tak	3	1	2	2	2	2
Nie	96	99	98	97	97	97
Odmowa odpowiedzi	1	0	0	1	1	1

STOSUNEK DO ŁAPOWNICTWA

Mając do wyboru dwa stwierdzenia dotyczące uwarunkowań łapownictwa większość badanych (61%) przyznaje, że ludzie sami dają łapówki, ponieważ chcą, żeby ich sprawę właściwie załatwiono. Tylko nieco ponad jedna czwarta respondentów (27%) jest zdania, że łapówki tak naprawdę są odpowiedzią na mniejsze lub większe oczekiwania osób, które mogą załatwić określoną sprawę. Co ósmy ankietowany (12%) nie ma wyrobionej opinii w tej kwestii.

RYS. 3. Które z podanych niżej stwierdzeń jest Panu(i) bliższe?

Po nieznacznym spadku w 2013 roku ponownie wzrosło przekonanie, że dawanie pieniędzy lub prezentów za wyświadczoną przysługę jest raczej zakorzenione w polskiej mentalności i wynika z poczucia, że w ten sposób konkretna sprawa zostanie załatwiona lepiej i/lub szybciej (wzrost wskazań z 55% do 61%), jednocześnie rzadziej niż cztery lata temu podzielana jest opinia, zgodnie z którą łapówki stanowią raczej konsekwencję oczekiwań osób, od których zależy pomyślne załatwienie sprawy (spadek z 33% do 27%). Przeświadczenie, że konkretne sytuacje wymagają wręczenia łapówki, wyrażane jest obecnie najrzadziej od początku lat dziewięćdziesiątych.

Tabela 6

Które z podanych niżej stwierdzeń jest Panu(i) bliższe?	Wskazania respondentów według terminów badań					
	VII '91	II '92	VII '00	IV '09	VI '13	VI '17
	w procentach					
Ludzie sami dają łapówki, bo chcą, żeby ich sprawę dobrze załatwiono	52	51	46	58	55	61
Ludzie dają łapówki, bo osoby, które mogą załatwić sprawę, mniej lub bardziej wyraźnie tego oczekują	35	38	44	31	33	27
Trudno powiedzieć	13	11	10	11	12	12

Opinie na temat uwarunkowań łapownictwa są w znacznym stopniu zróżnicowane ze względu na własne doświadczenia związane z wręczaniem łapówek. Badani, którzy w ciągu ostatnich trzech–czterech lat przynajmniej raz wręczyli łapówkę, uważają najczęściej, że zachowania takie wynikają z oczekiwań osób, które mogą załatwić konkretną sprawę (57%). Ci z kolei, którzy twierdzą, że w ostatnich latach nie dawali łapówek, przeważnie sądzą, że to ludzie sami starają się przekupić różnego rodzaju decydentów, by mieć pewność, że ich sprawa zostanie załatwiona pomyślnie (63%).

Tabela 7

Czy w ciągu ostatnich 3–4 lat miała miejsce taka sytuacja, że był(a) Pan(i) zmuszony(a) dać łapówkę?*	Które z podanych niżej stwierdzeń jest Panu(i) bliższe?		
	Ludzie sami dają łapówki, bo chcą, żeby ich sprawę dobrze załatwiono	Ludzie dają łapówki, bo osoby, które mogą załatwić sprawę, mniej lub bardziej wyraźnie tego oczekują	Trudno powiedzieć
	w procentach		
Tak	38	57	5
Nie	63	25	12

*Pominięto odmowy odpowiedzi i „trudno powiedzieć”

W ciągu ostatnich czterech lat wyraźnie zmniejszyła się skala osobistych doświadczeń korupcyjnych w polskim społeczeństwie, co idzie w parze z rzadszym niż w 2013 roku postrzeganiem korupcji jako problemu społecznego. Obecnie co szesnasty badany (6%, od 2013 roku spadek o 3 punkty procentowe) przyznaje się do wręczania łapówek w ostatnich trzech–czterech latach, a co dziesiąty (10%, spadek o 6 punktów) twierdzi, że zna osobiście kogoś, kto bierze łapówki. W stosunku do lat dziewięćdziesiątych odsetki te zmniejszyły się mniej więcej trzykrotnie. Ponadto respondenci, którzy znają ludzi przyjmujących łapówki, wymieniają coraz mniejszą ich liczbę, a ci, którzy wręczają łapówki, robią to coraz rzadziej.

Spadkowi doświadczeń związanych z wręczaniem i przyjmowaniem łapówek towarzyszy wzrost przekonania, że ludzie sami napędzają spiralę łapówkarstwa sądząc, że przez wręczenie prezentu lub pieniędzy ich sprawa będzie załatwiona lepiej i/lub sprawniej.

Opracował
Rafał BOGUSZEWSKI